

Tom Goffin
Centrum voor Biomedische Ethiek en Recht
K.U.Leuven
tom.goffin@med.kuleuven.be

Minderjarigheid in het medisch recht Een relatief begrip

www.cbmer.be
www.kuleuven.be
www.europatientrights.eu
www.eahl2011.eu
www.eahl.eu

Inleiding

Minderjarige is degene die niet ten volle de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt

- Ontoereikend begrip in het gezondheidsrecht
 - 6-jarige ≠ 17-jarige
 - Griepbehandeling ≠ Uitvoeren van een zwangerschapsafbreking
 - Conflicten tussen ouders onderling, tussen ouders en kind
 - Wettelijke diversiteit

Structuur

- Inleiding
- Medische minderjarigheid
 - Algemene regeling: Wet Patiëntenrechten
 - Orgaantransplantatiewet
 - Vaccinatieverplichting
 - Abortuswet
 - Euthanasiewet
- Knelpunten
- Conclusie

Algemene regeling – Wet Patiëntenrechten

- Uitoefening door ouders die het gezag over de minderjarige uitoefenen of door zijn voogd
 - Recht op vrije keuze van de arts
 - Recht op informatie over de gezondheidstoestand van de minderjarige en de vermoedelijke evolutie ervan
 - Recht om geïnformeerd, voorafgaandelijk en vrij toe te stemmen in iedere tussenkomst van de arts
 - Recht op inzage in het patiëntendossier en afschrift ervan
 - Recht klacht neer te leggen bij de bevoegde ombudsfunctie

NIET

- Recht op kwaliteitsvolle zorg
- Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer
- Recht op niet-weten

Afwijken van beslissing ouders

Expliciet

- Verzoek ouders inzage patiëntendossier van hun minderjarig kind
 - Vb. kindermishandeling door ouders
 - Enkel onrechtstreeks inzagerecht mogelijk
- In belang van de patiënt + bij een bedreiging van diens leven of een ernstige aantasting van diens gezondheid
 - Vb. weigering bloedtransfusie Getuigen van Jehova
 - = *ultimum remedium*

Impliciet

- “behoefte” van het kind
 - Vb. onderzoek naar dragerschap van Huntington-gen
- Recht op informatie
- Gezamenlijke beslissing

De "mature" minderjarige

Betrokken bij de uitoefening van zijn rechten rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit

- ≠ dubbele toestemming
- Graad van maturiteit \geq Leeftijd → Arts bepaalt
 - Verhouding afhankelijk van het uit te oefenen recht
 - Keuze van arts versus toestemming in behandeling

←
beslissing ouders

→
beslissing ouders & arts

- Informatie over gezondheidstoestand
 - Recht op informatie: geheel of gedeeltelijk
 - Recht om niet te weten: wel voor mature minderjarige, niet voor ouders

De “mondige” minderjarige

De minderjarige die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht, oefent zelf zijn rechten uit

- “in staat tot een redelijke beoordeling van zijn belangen” versus “graad van maturiteit”?
 - Geen duidelijk antwoord
 - Nederland:
 - Het al dan niet maken van de keuze door de patiënt
 - De aard van de beslissing
 - De rationele gemotiveerdheid van de keuze
 - Het vermogen om te begrijpen
 - Het feitelijk begrip
 - Het inzicht in de aard van de situatie
- Recht om toe te stemmen in behandeling = zelfstandig recht van mondige minderjarige
 - Functioneel benaderingscriterium
 - Leeftijd
 - Mate van inzicht
 - Zwaarte en risico van de ingreep

Medisch beroepsgeheim vs. financiële positie

- Minderjarige vaak in zwakke financiële positie
 - Beroepsgeheim blijft gelden tussen arts en ouders
- ↓

Zoeken naar alternatieve oplossingen

Recht op informatie over de gezondheidstoestand

- Zwijgplicht van arts t.o.v. ouders
- Recht van niet-weten
 - verbod arts informatie door te spelen aan ouders
- Recht van arts m.b.t. therapeutische exceptie
 - verbod arts informatie door te spelen aan ouders
 - Wel tot redelijke beoordeling van zijn belangen in staat?

Weigering van een (levensreddende) behandeling

- Weigering behandeling: zelfstandig uitoefenen
- Weigering levensreddende behandeling
 - In theorie: zelfstandig door minderjarige
 - Conflict met plicht van ouders tot verzorging en opvoeding

Medisch nut van de ingreep

- “Problematische” ingrepen
 - Vb’en: sterilisatie, geslachtsveranderende heelkundige ingrepen, zwangerschapsafbreking, orgaanwegneming, medische experimenten
- In de mate van het mogelijke uitstellen tot meerderjarigheid

Orgaanwegneming bij levende meerderjarigen tussen 18 en 21 jaar

- Vanaf 18 jaar: vrij toestemmen in wegneming van een orgaan bij leven
- MAAR onder 21 jaar:
 - Toestemming donor + toestemming van persoon of personen van wie de toestemming tot het huwelijk van een minderjarige is vereist
- = restant van vroegere meerderjarigheid op 21 jaar

Orgaanwegneming bij levende minderjarigen

- Principieel verboden
- Uitzondering
 - Wegneming normalerwijze geen ernstige gevolgen voor de donor
 - Betrekking op regeneerbare organen
 - Bestemd voor transplantatie bij broer of zus
- ≥ 12 jaar: toestemming van minderjarige + toestemming van persoon of personen van wie de toestemming tot het huwelijk van een minderjarige vereist is
 - gehuwde minderjarige stemt zelf toe + toestemming van samenwonende echtgeno(o)t(e)
- < 12 jaar: toestemming van persoon of personen van wie de toestemming tot het huwelijk van een minderjarige vereist is + mening van minderjarige indien deze hiertoe in staat is

Orgaanwegneming bij overleden minderjarigen

- Opting out-systeem
 - Minderjarige in staat zijn wil te doen kennen
 - Verklaring vooraf door minderjarige
 - Verklaring door nabestaanden
 - Minderjarige niet in staat zijn wil te doen kennen
 - Verklaring door nabestaanden
- Nabestaanden kunnen zich steeds verzetten

Vaccinatieplicht van minderjarigen

- **Verplichte inenting tegen poliomyelitis**
 - = maatregel opgelegd ten einde ziekte te bestrijden en preventieve gezondheidszorg te ontwikkelen
 - = gerechtvaardigde inmenging van ouderlijke bevoegdheid
- **Veroordeling voor ouders die weigerden**
- **Resultaat: geen inenting**
 - Ouders kunnen niet gedwongen worden hun kind te laten vaccineren

Zwangerschapsafbreking bij minderjarigen

- Kan niet worden “uitgesteld tot meerderjarigheid”
- Abortuswet stelt geen leeftijdsvereisten
 - Noodsituatie = subjectief begrip
 - Vaste wil = door de arts vast te stellen

 - Wat bij een wilsonbekwame vrouw?
 - Algemene regeling? Probleem: vaste wil is persoonlijk!
 - Toch toestemming ook al wilsonbekwaam?

 - Wat als de ouders het niet mogen weten?
 - Zwijgplicht arts + minderjarige vrouw stemt zelf toe

Euthanasie bij minderjarigen

- Euthanasiewet stelt leeftijdsgrens:
“de patiënt is een meerderjarige of een ontvoogde minderjarige die handelingsbekwaam en bewust is op het ogenblik van zijn verzoek”
- Enkel ontvoogde minderjarigen kunnen om euthanasie verzoeken (wellicht politiek compromis)
- Nederland
 - Minimumleeftijd 12 jaar + in staat “tot een redelijke waardering van zijn belangen terzake”
 - < 16 jaar: + instemming van ouders of voogd
 - ≥ 16 jaar: + ouders bij besluitvorming betrekken en (niet bindend advies)
 - ≥ 16 jaar: ook mogelijk bij voorafgaande wilsverklaring

Knelpunten

- Medische minderjarigheid = afhankelijk van behandeling
- Indien geen concrete leeftijdsgrens
 - Maturiteit?
 - Mondigheid?
- Arts bepaalt of minderjarige graad van maturiteit heeft om
 - Meer of minder betrokken te worden bij de uitoefening van zijn rechten
 - Tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht om zelfstandig zijn rechten uit te oefenen

Conclusie

- Minderjarigheid in medisch recht = relatief
- Juridische minderjarigheid \neq minderjarigheid in gezondheidstermen
- Patiënt zijn = zeer persoonlijk \longrightarrow nuanceringen noodzakelijk
- Arts: zeer grote verantwoordelijkheid
 - Beter wat meer aandacht voor verantwoordelijkheid ouders

Dank voor uw aandacht!

tom.goffin@med.kuleuven.be

www.cbmer.be

www.europatientrights.eu

www.eahl2011.eu

www.cbmer.be
www.kuleuven.be
www.europatientrights.eu
www.eahl2011.eu
www.eahl.eu

